

kapcsolatának vizsgálatára kutatásaik eddig nem tértek ki, fontosnak tartják a hivatkozást azokra a tanulmányokra, amelyek megerősíteni látszanak ezek pozitív egymásra hatását is.

Tanulmányuk alapján az mindenesetre vitathatatlanra vált – mondják a szerzők –, hogy egy oktatási rendszer teljesítőképségeinek megítélésében az iskolából kikerülők munkaerő-piaci sikerei éppoly fontosak, mint standard teszteken elért eredményeik, ha nem még fontosabbak. S azoknak, akik az iskolákat rossz befektetési forrásnak tekintették, hosszas pihenőt jósolnak.

(Card, D. & Krueger, A. B.: *Does School Quality Matter? Returns to Education and the Characteristics of Public Schools in the United States. Journal of Political Economy*, February, 1992.)

Mácsok Zsuzsa

ISKOLAMINŐSÉG ÉS A FEKETE-FEHÉR RELATÍV JÖVEDELEM

Az 1960–70-es években az afrikai származású amerikai munkások keresete jelentősen közelített a fehér bőrű emberekéhez. A heti átlagkeresetek különbsége a 60-as évekbeli 40%-ról 1980-ra 25%-ra csökkent. Ennek okáról a közgazdászok véleménye megoszlik.

Egyes vélemények szerint ez a tendencia a fekete bőrűeket oktató iskolák relatív minőségjavulását tükrözi. Más kutatók úgy vélik, hogy a központi kormánypolitika, ill. az 1964-es Polgárjogi Törvény járult hozzá jelentősen a bérkülönbségek csökkenéséhez. Országos kereseti és iskolázottsági adatok szerint mindkét hipotézisnek van némi alapja.

Felmérések bizonyítják a fekete és fehér munkások relatív bérének növekedését közvetlenül a Polgárjogi Törvény elfogadása után. Ezt a tényt gyakran említik annak bizonyítékaként, hogy az egyenlő munkavállalási esélyeket biztosító programok a kereseti különbségek megszüntetéséhez vezetnek. Ugyanakkor figyelembe kell venni azt is, hogy azok a fekete munkások, akik a 60-as években léptek ki a munkaerőpiacra, lényegesen hosszabb és jobb képzésben részesültek, mint a korábbi generációk képviselői. A 20-as években például a déli területek fekete iskoláiban a diák-tanár arány 50%-al magasabb, míg az átlagos tanulmányi idő 20%-al rövidebb volt, mint a fehér iskolákban. Több déli államban az 50-es évek végére hasonlóvá váltak a feltételek a fekete és fehér iskolákban. Mivel a fekete munkavállalók jobban képzett csoportjai kerültek a Polgárjogi Törvény hatálya alá lépésével egyidőben léptek ki a munkaerő-piacra,

nehezen különíthető el az antidiszkriminációs politika ill. az iskolák minőségi javulásának hatása.

A szerzők ebben a publikációjukban az iskola minőségi színvonalának a fekete és fehér bőrű munkavállalók közötti bérkülönbségek alakulásában játszott szerepét vizsgálják. A tanulmány az 1915-től 1966-ig terjedő időszakot elemzi az Egyesült Államok 18 déli államában, a fekete és fehér iskolák minőségét jellemző állam-specifikus mutatók felhasználásával. Ezeket az adatokat a tanulmányokhoz való későbbi visszatérés arányára és a déli születésű emberek átlagos kereseti szintjére vonatkozó becslésekkel kombinálják az 1960-as, 1970-es és 1980-as népszámlálás adatainak felhasználásával.

A kereseti és iskolai adatok kombinációi segítségével a szerzők a következő kérdésekre keresnek választ: Milyen hatással van az iskola minősége a fekete és fehér bőrű emberek oktatáshoz való későbbi visszatérésére? Az 1960 és 1980 között megfigyelhető kereseti különbség csökkenésnek mekkora hányadát magyarázza az iskolák relatív minőségváltozása?

E kérdések megválaszolása előtt a szerzők az 1960-as, 1970-es és 1980-as népszámláláskor tapasztalt bérkülönbségeket elemzik. Az eredmények alátámasztják a korcsoportok közti változások jelentőségét az említett bér-differencia alakulásában. Megállapítható, hogy a fekete bőrű munkások relatív jövedelmének általános növekedése nagymértékben összefügg azzal, hogy az idősebb korcsoportok lecserélődnek a nagyobb, fiatalabb korosztályokkal.

A kereseti különbségek alakulását külön vizsgálni kell a születési hely szerint. Ez azért fontos, mert 1900 és 1960 között a feketék több, mint 80%-a a déli államokban született. Az adatok azt mutatják, hogy a fekete-fehér bér-differencia korcsoportok közti változásának 60%-át teszik ki a déli születésű munkások. A fekete dolgozók relatív bérnövekedésének több, mint 70%-a tulajdonítható a déli születésű emberek bérnövekedésének és ez nagymértékben kihat a déli munkások bér-differenciájának szűkülésére. Emiatt különös figyelmet kell fordítani a déli születésű emberekre a kereseti különbségek alakulásának vizsgálatakor.

Amikor azt vizsgáljuk, hogy az oktatás hogyan járult hozzá a kereseti különbségek alakulásához, azt tapasztaljuk, hogy nem annyira az átlagos tanulmányi idő növekedése, mint inkább az iskolapadhoz való visszatérés játszott szerepet a fekete-fehér bér-differencia csökkenésében a különböző korcsoportokat összehasonlítva.

Megfigyelhető, hogy a tanulmányokhoz való visszatérés a déli területeken magasabb arányú,

míg az északi és középső régiókban alacsonyabb. A déli születésű feketéknél vizsgálva ezt a mutatót, azt tapasztaljuk, hogy nagyobb arányban térnek vissza a tanuláshoz az újabban belépő korosztályok, mint akár a déli születésű fehér bőrű, akár az északi születésű fekete munkások. Ez azt mutatja, hogy az iskolázottság fokának növekedése nem egyszerűen csak az antidiszkriminációs politika következménye, hanem, vélhetően, inkább az iskolák minőségi javulását, ill. a déli területeken képzett fekete munkások piaci értékének növekedését tükrözi.

Az előbbieket alátámasztandó, a szerzők megvizsgálták a déli fekete bőrű emberek számára elérhető iskolák minőségi mutatóit. Az adatokat három szempont szerint gyűjtötték: diák-tanár arány, átlagos tanulmányi idő, a tanárok átlagos évi fizetése 1915–1966 között.

A 20. század nagy részében a feketék képzési lehetőségei rendszerint jóval alatta maradtak a fehérekének. Még azokban az államokban is, ahol a fekete bőrű lakosság aránya lényegesen magasabb volt, mint a fehéreké, a fekete iskolák rendszerint jóval kevesebb forrással rendelkeztek.

A vizsgált időszakban a fekete iskolák relatív minősége jelentősen növekedett. A diák-tanár arány különbsége a fekete és fehér iskolák között szinte minden periódusban csökkent. A tanulmányi időtartam és fizetésbeli különbség az 50-es évek közepére gyakorlatilag megszűnt. A fekete iskolák minőségének

javulása államonként eltérő időszakban következett be. Például a határmenti országokban kampány folyt az egyenlőden fizetések miatt és ez vezetett gyors bérnövekedéshez a 30-as évek végén, 40-es évek elején. A déli államokban ez a változás egy évtizeddel később következett be.

Az iskolák minőségi mutatóinak és a tanulmányokhoz való visszatérés becslt arányainak összekapcsolásával szoros kölcsönhatás mutatható ki a fekete és fehér iskolák minősége valamint a tanulmányokhoz való visszatérés aránya között. Az iskola minőségét kifejező paraméterek a déli születésű embereknél 1960 és 1980 között az oktatáshoz való visszatérés teljes növekedésének 15–25%-át magyarázzák.

A szerzők tanulmányukat annak értékelésével zárják, hogy milyen hatással van az iskola minősége a fekete és fehér munkások közötti bérdifferenciára. Ismét pozitív korreláció tapasztalható a relatív iskola-minőség és a fekete ill. fehér munkások relatív bére között. A szerzők véleménye szerint az iskolák minőségi változása nagymértékben, de semmi esetre sem kizárólagosan felelős a fekete-fehér bérkülönbségek csökkenéséért.

(Card, D. & Krueger, A. B.: *School Quality and Black-White Relative Earnings: A Direct Assessment*. *Quarterly Journal of Economics*, 1992. No. 1.)

Stern Márta